

ÜNİTE-3

(DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SAVAŞÇILAR VE ASKERLER)

&-&-&-OSMANLI ASKERÎ TEŞKİLATININ KURULMA SÜRECİ-&-&-&

1-DEVLETLEŞME SÜRECİNDE OSMANLI SAVAŞÇILARI:

*Osmanlı Devleti'nin büyümesindeki en büyük etken **güçlü bir orduya** sahip olmasıdır.

*Kuruluş aşamasında **düzenli bir ordusu** yoktu.

*Uç beyi olarak, sefer için **Türkmen aşiretlerinden** asker toplardı.

*İlk askerî birlikleri, Osman Gazi'ye **bağlı atlı aşiret** birlikleridir.

*Oğuz **boyları ve aşiret liderleri** fetih hareketlerine destek oldu.

*Bu aşiret birliklerinin askerî **güçlerinden sürekli verim** alınamıyor. **Çünkü:**

1-Bu geçici kuvvetler hem **vaktinde savaşa gelemiyor,**

2-**Uzun kale kuşatmalarına** dayanamıyordu.

3-Savaş bitince de bu **kuvvetler dağılıyor,**

4-Herkes **işinin başına** dönüyordu.

*Aşiret birlikleri yanında **inanç ve din uğruna savaşlara** katılan zümreler de vardı.

*Bunların **amacı gaza ve cihattır.**

*Herhangi bir **devlete bağlı olmazlar.** Bunlar:

1-Birçok gönüllüler,

2-Alperenler,

3-Dervişler,

4-Türkmenler

5-Ahiler....

*Cihat amacıyla ve İslam **Dini uğruna teşkilatlanan** kuvvetlerde vardı:

1-Gaziyân-ı Rûm,

2-Ahiyân-ı Rûm

3- Abdalân-ı Rûm

4-Bacıyan-ı Rum

***Abdallar:**

1-Derviş de denir.

2-Pek çok yerleşim **merkezinin fethinde** etkili oldular.

3-**Abdal Murat, Abdal Musa, Alaca Hırkalı, Geyikli Baba, Barak Baba, Karaca Ahmet,vb.**

4-Fetih ve kuşatmalar, devletin yönlendirmesi ile belli **bir sistem çerçevesinde** yapılırdı.

5-Fetih ve iskândan başka, fethedilen **bölgelerin İslamlaşmasında** da oldukça etkili oldu.

5-İlk fetihleri yapanlar fethedilen yerlerin **Türkleşmesinde** rol oynadı.

“Geyikli Baba”

*Alplik ve Gazilik:

1-Fetih hareketleri **içinde önemli** bir yere sahipti.

2- Alp; **cesur, yiğit, kahraman** demektir.

3-Alpler, Türk milletinin içinden çıkmış **yiğitlik ve cesaretleri** ile **tanınmış gönüllü** askerlerdi.

4-**Milletine gönülden** bağlanmıştır.

5-Milleti için **canını feda etmekten** çekinmezler.

6-Kahramanlık göstermeleri **büyük erdem sayılır**

7-Halkın gözünde **yücelik kazanırdı**.

8-Eski Türkler de **isim verme** önemlidir.

9-Bilinen en **eski unvan ise ismin** önüne sıfat olarak getirilen **“Alp” unvanıdır**.

10-Alp Er Tunga, Alp Tigin, Alp Arslan gibi....

*Alplar, İslami devir Türk devletlerinde **Alp Gaziler** olarak devam ettirdiler.

***Cihat ve gaza** anlayışı ile **yeni vatan topraklarının** fethinde önemli görevler aldılar.

*Alperenler Anadolu’yu fethederek **bir Türk ülkesi** hâline getirdiler.

* İyi bir alp olmanın bazı şartları vardı. Bunlar:

a)Öncelikle **iyi bir at, iyi bir kılıç, iyi bir yay ve süngü** ile kaliteli bir **zırha sahip** olmak

b)En önemlisi **cesur, azimli, güçlü ve güvenilir** bir insan olmak.

c)**Çok iyi ata binip silah kullanabilen** yiğit savaşçılar..

*Osmanlı Kuruluş döneminde Turgut Alp, Konur Alp, Saltuk Alp, Hasan Alp vb....

*Bunlar bazen tek bazen de hep birlikte **meydan savaşlarına** katıldı

*Büyük bir **hisarın zaptına**, bazen bir **kalenin muhasarasına** katıldılar.

*Bazen bir **şehrin idare ve imarında** görev aldılar.

*En önemli özelliği; her işten evvel mutlaka **ulema mensuplarının** katıldığı bir **istişare meclisi tertip etmeleri ve kararlarını ona göre almalarıydı.**

***ALPERENLER:**

*Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu'ya gelen Türkmenler arasında çok **sayıda tarikat mensubu** vardı.

*Bunlar eski Türk inancındaki “**Şaman**” anlayışı ile İslamiyet'teki “**Veli**” (ermiş) karakterini sentezlemiş kişilerdi.

*Bunlara “**Horasan erenleri**” denirdi.

*Zamanla bu “**veli tipi**”, **kahramanlığı** temsil eden “**Alp**” kavramı ile birleşerek “Alperen” şeklini aldı.

*Uç (sınır) bölgelere yerleştirdiği **Alperenler**

a)Hem **fetihlerde bulundular**

b)Hem de bulundukları **bölgelerde İslamiyet'i yaydılar.**

“Alperenler”

2-İLK DÜZENLİ OSMANLI ORDUSUNUN KURULMASI:

*Bursa kuşatmasında, **aşiret kuvvetleri:**

a)**Uzun kale kuşatmalarında yetersiz** kaldılar.

b)Bu gruplar arasında **belli bir düzen ve koordinasyon** yoktu.

c)Bu grupların **toplanması ve sevkiyatı** sorun oluyor.

d)Savaş öncesi ve sırasında **disipline** edilmeleri oldukça zordu.

*İlk düzenli birlikler Orhan Gazi zamanında, **Bursa'nın fethinden** sonra oluşturuldu.

* **Bursa Kadısı Çandarlı Kara Halil'in** önerisiyle:

1-Yaya (piyade)

2-Müsellem (atlı) askerî birlikleri kuruldu.

*Yaya ve müsellemler:

1- ilk aşamada sağlıklı ve güçlü Türk gençlerin..

2-1000 yaya, 1000 de atlı askerden kuruldu.

3-Ücretli asker sınıfındaydı.

4-Bunlar sefer sırasında belli bir ücret alıyor,

5-Barış zamanında ise kendilerine tahsis edilen arazileri ekip biçiyorlardı.

6-Arazi karşılığında belirli vergilerden muaf tutuluyorlardı..

7-Fetih hareketlerinde ön plana çıktı.

8-Fetih hareketleri belirli bir sistem içerisinde ivme kazandı.

9-Osmanlı Ordusu içinde XV. yüzyılın ortalarına kadar önemli bir güç oldular.

10-Yaya ve müsellemlerin sayısı zamanla arttı.

11-Profesyonel bir ordu niteliğinde olan **Kapıkulu Ocaklarının** kurulmasından

sonra geri hizmet birlikleri içine alındı.

1-Tersanelerde,

2-Maden ocaklarında

3-Kale inşaatlarında çalıştırıldı.

&-OSMANLI DEVLETİ TOPLUM YAPISI:

*Sosyal bakımdan' ye ayrılır:

1-Yönetenler (askerîler)

2-Yönetilenler (reaya)

*Sınıf ayrımı söz konusu değildir.

* Devlete hizmet karşılığı reayadan askerî sınıfa geçmek mümkündür.

A-YÖNETENLER (Askeriler):

1-İlmiye,

2-Kalemiye,

3-Seyfiye (Kılıç sahibi):

a)Vezir-i Azam   b)Vezirler   c)Kaptan-ı Derya   d)Beylerbeyi   e)Sancakbeyi

*Yönetenler (askerîler), padişahın kendilerine **idari, askerî, adli ve dinî yetki** tanıdığı devlet görevlilerinden oluşurdu.

*En önemli özelliği **devlete vergi vermezler**.

B-YÖNETİLENLER (Reaya):

1-Köylüler   2-Şehirliler   3-Konar-göçerler..

*Reaya, gelirlerine göre **devlete vergi öder**.

***Müslim ve gayrimüslimlerden** oluşurdu.

TIMAR SİSTEMİ VE ÖZELLİKLERİ:

***Tımar**, devlet görevlilerine **hizmetleri karşılığında**, belli bir **bölgenin vergi toplama** yetkisinin devredilmesi anlamına gelir.

***Dirlik Geçimlik** anlamına gelir.

***Dirlik** terimi, tımar ile eş anlamlıdır.

*Genel uygulamada, asıl amacın **seferler için asker beslemektir**.

*Osmanlı Devleti, fethettiği bölgelerdeki arazileri **“ıkta” sistemine** benzer bir uygulama ile **taksim ve idare etti**.

***Fethettiği toprakları** devlete bağlı arazi olarak **tahrir defterlerine** kaydetmek suretiyle **tapulaştırdı**.

***Tahrir defterlerine** kaydedilen bu araziler, **mirî yani devlet arazileri** olarak adlandırıldı.

*Bu **mirî arazileri dirlik** adı verilen bölümlere ayırırdı.

*Bu dirlikler, üzerinde yaşayan **çiftçiler, toprağı ekip biçer ve vergi öderlerdi**.

*Devlet, kendisine ait olan bu **vergilerin toplama hakkını** başta **yönetenler (askerîler)** olmak üzere savaşlarda üstün başarılar göstermiş olanlar ile **diğer devlet görevlilerine** (kâtip, kadı vs.) **bırakırdı**.

***Tımar sahipleri**, tasarruf ettikleri yerin **yıllık gelirine göre yeme, içme, silah ve at gibi her türlü ihtiyaçları** kendilerine ait olmak üzere **atlı askerler yetiştirirdi**.

*Tımar sahipleri bu hizmetlerine karşılık bir **çok vergiden de muaf** tutulurlardı.

*Tımar sistemi, memleketin **askerî gücünü** olduğu gibi **ekonomik ve sosyal durumunu** da doğrudan etkiledi.

***Tımar Sisteminin devlete faydaları:**

1-Tımar sistemi ile **devlet hazinesinden para ayırmadan** Osmanlı ordusunun taşradaki en kalabalık grubu olan **eyalet askerlerini oluşturmuştur.**

2-Tarım arazilerinin **sürekli işlenmesini** sağlayarak **üretime süreklilik kazandırdı.**

3-Toprak **gelirleriyle memur maaşları karşılanmış,**

4-**Vergiler düzenli** toplanmıştır.

5-Tımar sistemi ile **savaşa hazır askerler (tımarlı sipahiler)** yetiştirildi.

6-Tımar sahipleri bulundukları yerlerde **güvenliği sağlayarak devlet otoritesini** güçlendirdi.

7-**Konar-göçer** Türkmenlerin, büyük ölçüde **yerleşik hayata geçmesi** sağlandı.

8-Konar-göçerlerin yerli **halka zarar vermeleri** de önlendi.

TIMARLI SİPAHİLER:

* Osmanlı ordusunun **en önemli ve en kalabalık atlı kuvvetleri** idi.

*Tımar sahiplerinin vergi gelirine göre beslemek zorunda oldukları bu **atlı askerlere “cebelü”** de denirdi.

* Tımarlı sipahileri, **has, zeamet ve tımar sahipleri** besler.

*Devlete **ekonomik yönden yük** olmazlar.

***Devletten maaş almaz, ganimet elde etmezlerdi.**

*Bağlı bulunduğu bölgede **reayadan vergileri toplarlardı.**

*Tımarlı sipahilerin yıllık gelirleri, hizmet kıdemlerine göre **bin ile yirmi bin akçe** arasında olurdu.

***Türk ve Müslümanlardan** oluşurdu.

***Eyalet askerî** sınıfında yer alır.

*Bağlı oldukları **alay beyinin kumandası altında sefere** giderlerdi.

*Her alayda güvenlikten **sorumlu olarak üç dört subaşı** bulunurdu.

*Subaşılardan **barış zamanı** en önemli görevleri, **bulundukları bölgenin asayiş ve** huzurunu sağlamaktı.

* Osmanlı Devleti sefere çıkmadan önce sefer **emrini beylerbeylerine, beylerbeyleri sancak beylerine, bunlar da alay beylerine** bildirirlerdi.

*Böylece tımarlı sipahilerin **eksiksiz olarak, belirlenen yerde toplanmaları** sağlanırdı.

*Özürsüz olarak sefere katılmayan **sipahinin dirliği elinden alınır,**

*Savaşlarda **yararlık** gösterenlerin **dirliklerine ise zam** yapılırdı.

*Tımarlı sipahilerin **onda biri, sefer esnasında** bulundukları bölgenin **asayiş ve güvenliğini** sağlar, sefere giden **arkadaşlarının işlerini üstlenirlerdi**.

*Sefere çıkan sipahiler o **kış savaşı bölgesinde** geçirecekse, aralarından bazıları bölgelerine giderek **arkadaşlarının tımar gelirlerini alıp** getirirdi. Bunlara **“harçlıkçı”** denirdi.

*Tımarlı sipahiler **mutlaka iyi bir ata, miğfere ve zırha** sahip olurlardı.

*Vefat eden tımarlı sipahinin **dirliğinin bir kısmı, varsa oğluna**; oğlu olmayanın tımarı ise **alay beyi tarafından uygun birine** verilirdi.

*Eyaletlerdeki her sancağın **tımarlı sipahileri bölüklere** ayrılırdı.

***Her bölüğün** başında **alay beyi, subaşı, çeribaşı, bayraktar ve çavuş** denilen zabitler bulunurdu.

*Her **on bölük bir alay beyinin** kumandası altındaydı.

*En mükemmel **şeklini XVI. yüzyıl ortalarında** aldı.

*Osmanlı Devleti, merkezî otoriteyi güçlü tutmak amacıyla kanunlara ve devletin koyduğu **nizama aykırı hareket edenlerin arazilerini elinden alırdı**.

***İşlevsel ve hızlı olduklarından** Osmanlı Devleti için oldukça önemli bir yere sahipti.

*Taşrada **güçlü bir askerî kuvvet** oldular.

*Tımarlı sipahiler Yeniçerilere **karşı denge sağlayan** bir faktör oldular.(XVI. yüzyılda İstanbul’da meydana gelen bir ayaklanmayı tımarlı sipahiler bastırdı.)

*Osmanlı Devleti tımarlı sipahileri, **merkezî otoritenin ve saltanatın alternatif koruyucuları** olarak gördü.

“Tımarlı Sipahiler”

YENİÇERİ OCAĞININ KURULMASI

- ***1.Murat döneminde** ilk defa oluşturuldu.
- ***Kazasker Çandarlı Halil Paşa'nın** tavsiyesi ile kuruldu.
- ***İki sistem** ile asker toplandı. Bunlar:

1-PENÇİK SİSTEMİ:

- *Savaşlarda **esir edilenlerden**,
- *Genelde **on sekiz yaşından** küçük,
- ***Ruhen ve bedenen** sağlıklı gençlerin,
- ***Beşte birinin (pencik) vergi karşılığı devlet hizmetine alınmasıdır.**
- *Pencik, **Farsçada 1/5** anlamına gelir,
- * Osmanlı Devleti'nin fethettiği bölgelerden alınan **esirlerin 1/5'i padişahın olurdu.**
- * Devlet, esir **başına 125 akçe** paha biçerdi.
- *Devletin, Pencik Kanunu'yla komutan ve gazilerden topladığı köle başına **düşen 25 akçe** vergiye ise "**pencik resmi**" denirdi.
- ***Pencik resmi** altında toplanan esirlerden önce **erkek olanları** ayırırdı.
- *Sonra fiziksel durumlarına göre herhangi bir **sakatlığı olmayan ayrılır.**
- *Yeniçeri olması hedeflenenler "**pencik oğlanı**" olarak altı sınıfa alınırdı.
- *Pencik oğlanı seçilmeyen **esirler köle olarak** kalırdı.
- *Pencik oğlanlarından **eli yüzü ve karakteri düzgün** olanlardan bazıları sarayda "**iç oğlanı**" olarak alınarak **saray eğitime** tabi tutulurlardı.
- *Geriye kalanlar ise Anadolu'da belli **Türk çiftçilerinin** yanına verilerek Yeniçeri olmadan önce Türk ve İslam kültürünü öğrenirlerdi.

2-DEVŞİRME SİSTEMİ:

- *Rumeli'de yapılan **fetihler yeni asker** ihtiyacına yol açtı.
- *Bu uygulama **Hristiyan tebaadan** yapılır.
- ***Gönüllü** olarak devşirmek **istenenlerin çocukları** alınırdı.
- ***Tek erkek çocuğu** olan ailelerden devşirme yapılmazdı.
- ***Devşirme olarak alınan çocuğun** her şeyi bir **deftere yazılır.**(Köyü, kazası, sancağı, baba ve anasının isimleri, doğum tarihi, eşkali)
- *En az **üç, en fazla sekiz sene** eğitilen çocuklar **Acemi Ocağına** gönderilirdi.

*Acemi Ocağında dinî, ilmî ve askerî eğitimden geçirilen devşirmeler, “**çıkma**” veya “**kapiya çıkma**” adıyla **Yeniçeri Ocağına** alınırlardı.

***8 yaş altı ve 20 yaş** üstü devşirilemez.

* Devşirilecek **oğlanlar** **güzel, akıllı ve iyi huylu** olmalıdır.

* Padişah veya yeniçeri ağasının ihtiyaç belirtmesi hâlinde **padişahın fermanı ile devşirme** yapılabilir.

*Ferman, **turnacıbaşı ağaya** verilir;

*Devşirme toplama işini **sürücü ağa ile** beraber yaparlar.

* Bir bölgede en **fazla 40 haneden** birinden bir **devşirme** alınır;

*Ailenin **tek oğlu veya dul kadının** oğlu alınamaz.

***Evliler ve Müslümanlar** devşirilemez...

*Devşirme sistemi Abbasiler ve Selçuklular tarafından uygulanan, “**Gulam Sistemi**”ne benzer.

Kapıkulu Askerleri

1- Kapıkulu Piyadeler

*Acemi Ocağı

*Yeniçeri Ocağı

*Cebeciler

*Topçular

2-Kapıkulu Süvariler

*Silahtarlar

*Sipahiler

A-KAPIKULU PİYADELERİ:

1-Acemi Ocağı:

*Kurulma amacı Yeniçeri **Ocağına asker yetiştirmek...**

*ilk olarak **Gelibolu’da** kuruldu.

*Acemi Ocağına iki şekilde asker alınırdı.

a)“**pencik sistemi**”,

b)“**devşirme sistemi**”...

*Pencik Sistemi ile seçilen “**Pencik Oğlanları**” sarayda eğitime tabi tutulur.

*Sarayda eğitim olanlara “**İç oğlan**” adı verilir.

*Devşirme sistemi ile seçilenler **en az üç, en fazla sekiz** sene eğitilir.

*Bu çocuklar **Acemi Ocağına** gönderilir.

- * Acemi Ocağında **dinî, ilmî ve askerî eğitimden** geçirilir.
- * Eğitimden geçen bu devşirmeler, “**çıkma**” veya “**kapıya çıkma**” adıyla **Yeniçeri Ocağına** alınırlar..

2-Yeniçeri Ocağı:

* **I. Murat Dönemi’nde** kuruldu.(1362)

- *Padişahın hizmetinde bulunan **daimi ve profesyonel** bir ordudur.
- *Bu ordu, barış zamanlarında **Edirne’de ve saray çevresinde** dururdu.
- * İstanbul’un fethinden sonra **İstanbul’da iki yeniçeri** kışlası yapıldı.

1-**Şehzade Camisi** civarında,

2-**Aksaray** tarafında.

- * Yeniçeri kışlaları kendi içlerinde her” **orta**” ve “**bölüğe**” mahsus **oda** denilen birimlere ayrılırdı.
- *Yeniçeriler başlarına **börk** denilen özel bir **serpuş giyer**;
- *Silah olarak da **ok, yay, kılıç, hançer, balta**;
- *Ateşli silahların yayılmasından sonra ise **tüfek** kullanırlardı.
- * Yeniçeriler **savaşta padişahın yanında ve merkezde savaşır**lar,
- *Üç ayda bir “**ulufe**” denilen **maaş alırlar**
- *Askerlikten başka bir **işte çalışmazlardı**.
- *Yeniçeri Ocağındaki yaya bölükleri sınıfına “**orta bölükleri**” denirdi.
- *Yeniçeri Ocağının en büyük komutanı “**Yeniçeri ağası**”ydı.
- *Yeniçeri ağası ocakla ilgili işleri görmek üzere “**Ağa Divânı**” adı verilen bir divan kurar ve ocakla ilgili davaları dinlerdi.
- ***Gülbank Duası**: Yeniçerilerin sefere giderken okudukları duadır.
- ***Cülus Bahşişi**: Osmanlı Şehzadenin Culüs töreniyle **tahta çıktıktan** sonra yeniçerilere dağıttığı bahşıştir..

3-Cebeci Ocağı:

4-Topçu Ocağı:

“Yeniçeriler”

&-GULAM SİSTEMİ:

- * Farsçada **köle** anlama gelir.
- * **Savaşlarda elde edilen** esirler orduda kullanıldı.
- * Karahanlılardaki Gulamların **hepsi Türk'tü**.
- * İlk defa Gazneliler'de Gulamlar **yabancı unsurlardan** oluştu ve yılda dört kez maaş aldı.
- * Gazneliler'de Sultanın özel muhafız ordusuydular
- * Büyük Selçuklular'da **Gulamhaneler** oluştu ve daha çok İran asıllı gulamlar yetiştirildi. (Osmanlı'da Hristiyan asıllı çocuklar eğitildi)
- * Büyük Selçuklu 'da **Sultanı ve sarayı korurlardı** ve süvarilerin yanında piyadelerde bulunurdu.
- * Büyük Selçuklular'da ve Gaznelilerde **Gulamlar 4 defa maaş** alırdı.
- * **Bistagani**, Büyük Selçuklular'da Gulamlara verilen maaşın ismidir.
- * “**Gulam (Köle)**” sistemi ilk defa Karahanlılar'da uygulandı.
- * Karahanlılar'da başlayarak Osmanlı'da Devşirme sistemine dönüşen bu sistem'de asıl amaç **ordu ihtiyacını karşılamaktır**.
- * Bunun yanında **devlet adamı ihtiyacı** karşılandı.

B-KAPIKULU SÜVARİLERİ

- * Merkez ordusunun **en itibarlı atlı birlikleriydi**.
- * **İlk zamanlarda buraya** nüfuzlu devlet **adamlarının ve kumandanlarının** çocukları alınırdı.
- * **I. Murat Dönemi'nde** “**sipahi**” ve “**silahtar**” adıyla iki bölük şeklinde yeniden düzenlendi.
- * Kapıkulu süvarileri, **savaş ve seferlerde padişahı korur**;

***Padişahın silahlarını, Osmanlı sancağını ve hazinesini** taşırlardı.

*Yeniçerilere göre **daha itibarlı** bir konuma sahiplerdi.

***”Altı Bölük”** adı da verilmiştir. Çünkü sayıları artmıştır. Bunlar:

1-Sipahiler

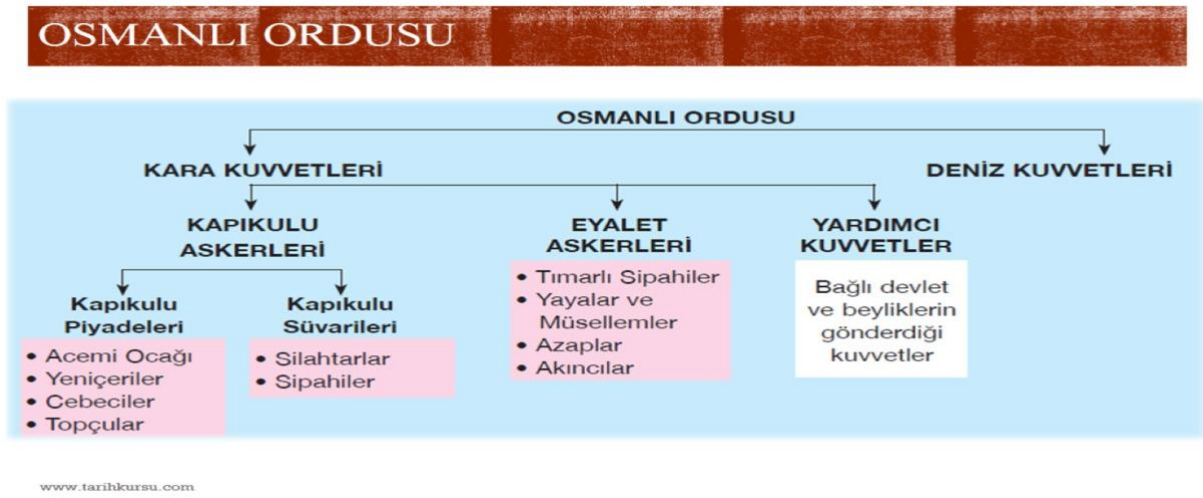
2-Silahtarlar

3-Sağ Ulufeciler: Savaşta sancakları korurlar..

4-Sol Ulufeciler

5-Sağ Garipler: Ordu ağırlıklarını ve hazineyi korurlar.

6-Sol Garipler

KAVRAMLAR VE KELİMELER

*Altı Bölük	*Gulam	*Gulamhane	*Bistegani
*Cülus	*Gülbank	*Ağa Divanı	*Börk
*Kapıya çıkma	*İç oğlan	*Pençik resmi	*Pençik
*Çandarlı Halil Paşa	*Harçlıkçı	*Cebelü	*İkta
*Tımar	*Dirlik	*Seyfiye	*Reaya
*Yaya ve müselleme	*Alp	*Horasan erenleri	*Gazi
*Gaziyan-ı Rûm	*Ahiyan-ı Rûm	*Abdalân-ı Rûm	*Bacıyan-ı Rum
*Alperen	*Abdal	*Derviş	*Tımar Sistemi
*Tımarlı Sipahiler	*Devşirme Sistemi	*Pençik Sistemi	